

تحولات اخیر در جغرافیای سیاسی آسیای مرکزی و اعلام آمادگی ضمنی قزاقستان برای پیوستن به فرایند پیمان ابراهیم، نشانگر نقطه عطفی در گذار نظام بین‌الملل و بازتعریف نقش بازیگران منطقه‌ای در معماری امنیتی جدید اوراسیا است. قزاقستان در اقدامی راهبردی که آشکارا با هدف همسویی با منافع واشنگتن و بازتعریف جایگاه خود در نظام جهانی پس از بحران اوکراین صورت گرفته، به سمت پیمان ابراهیم گام برمی‌دارد؛ پیمانی که اگرچه در ادبیات دیپلماتیک ایالات متحده با کلیدواژه‌هایی نظیر صلح، همزیستی و عادی‌سازی روابط میان جهان اسلام و اسرائیل معرفی می‌شود، اما در عمق استراتژیک خود، ابزاری برای مهندسی مجدد ائتلاف‌های بین‌المللی در چهارچوب نظم مطلوب قدرت‌های غربی است. نگاهی تاریخی به ماهیت این پیمان نشان می‌دهد که پیمان ابراهیم از همان بدو تولد، بیش از آنکه محصول یک اراده واقعی و درون‌زا برای حل منازعه دیرینه فلسطین و اسرائیل باشد، سازوکاری برای تثبیت هژمونی ایالات متحده و ادغام اسرائیل در ساختارهای امنیتی و اقتصادی منطقه بوده است. در ظاهر، این پیمان بر صلح میان ادیان ابراهیمی و توسعه مشترک تأکید دارد، اما در عمل، مفهوم صلح در این بستر، معنایی کاملاً نمادین و کارکردی یافته است؛ نه برای پایان دادن به جنگ، بلکه برای تنظیم موقعیت کشورها در ساختار جدید جهانی و یارگیری در بلوک‌بندی‌های نوین. اکنون، با گذار نظام بین‌الملل از تک‌قطبی به وضعیت سیال و چندقطبی، این پیمان که ابتدا بر جنوب غرب آسیا و خلیج فارس متمرکز بود، در حال گسترش به سوی قلب زمین یا همان هارتلند است و پیوستن قزاقستان، نخستین نشانه جدی از سرریز شدن این منطق امنیتی - سیاسی به آسیای مرکزی محسوب می‌شود.

تصمیم آستانه برای ورود به این معامله در نگاه نخست اقدامی عمدتاً نمادین به نظر می‌رسد. قزاقستان برخلاف بسیاری از کشورهای عربی که سابقه‌ای از تخصص با تل‌آویو داشته‌اند، دهه‌هاست که اسرائیل را به رسمیت می‌شناسد و از زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱، یعنی قریب به ۳۵ سال، روابط دیپلماتیک پایداری با این رژیم داشته است. بنابراین، پیوستن رسمی به پیمان ابراهیم تغییری بنیادین در سطح روابط دوجانبه ایجاد نمی‌کند، بلکه تلاشی است برای تبدیل شدن به بخشی از معماری جدید قدرت در اوراسیا. دلیل واقعی و محرک اصلی این تصمیم، یک محاسبه کاملاً عمل‌گرایانه و رئالیستی از سوی نخبگان سیاسی قزاقستان است. آستانه در پی آن است که با استفاده از پیمان‌ها به عنوان ابزاری کم‌هزینه اما با بازدهی دیپلماتیک بالا، وابستگی‌های ژئوپلیتیکی سنتی خود به روسیه را تعدیل کند و با تنوع‌بخشی به شرکای راهبردی، وزن خود را در تعامل با ایالات متحده افزایش دهد، بدون آنکه لزوماً مسکو یا پکن را به واکنشی سخت وادار کند. در سطح کلان، این اقدام بخشی از پازل پیچیده دولت‌های آسیای میانه برای بازتعریف جایگاه خود در نظم پس از جنگ اوکراین هستند؛ نطمی که در آن روسیه تضعیف شده و چین مخاطب، فضایی را برای مانور قدرت‌های دیگر باز گذاشته‌اند. مخاطب واقعی این سیگنال دیپلماتیک قزاقستان، نه تل‌آویو، بلکه واشنگتن و تا حدودی مسکو هستند. از نگاه رهبران قزاق، پیوستن به پیمان ابراهیم پیامی است که نشان می‌دهد آستانه شریکی قابل اعتماد برای غرب است، آن‌هم در شرایطی که این اقدام نه نیازمند تعهدات امنیتی جدید و سنگین است و نه فرایندی غیرقابل بازگشت تلقی می‌شود. اما در آن سوی معادله، ایالات متحده و شخص ترامپ، نگاهی بسیار فراتر از یک عادی‌سازی ساده دارند. ریشه حضور و نفوذ آمریکا در این منطقه به دوران اوپاما و طرح C۵+۱ بازمی‌گردد که شامل پنج کشور آسیای مرکزی به علاوه ایالات متحده بود، اما در آن دوره، سیاست‌های واشنگتن در این منطقه فاقد عمق استراتژیک و اولویت بالا بود. با حضور ترامپ و بازگشت رویکردهای او، این توجه به شدت افزایش یافته است. عوامل متعددی در این تغییر رویکرد دخیل هستند؛ از جنگ فرسایشی اوکراین و تنش‌های فزاینده با روسیه گرفته تا نگاه خصمانه و رقابتی ترامپ نسبت به چین و تلاش برای مقابله با کلان‌پروژه‌هایی نظیر کمربند و راه. اما شاید مهم‌ترین متغیر پنهان در این معادله، جنگ منابع باشد. آسیای مرکزی، انبار دست‌نخورده‌ای از عناصر حیاتی و فلزات کمیاب است. قزاقستان به‌تنهایی حدود ۴۴ درصد و ازبکستان حدود ۵ درصد از اورانیوم جهان را تولید می‌کنند.

ادامه در صفحه ۷

فرهختگان

یکشنبه
۹ آذر ۱۴۰۴
۹ جمادی‌الثانی ۱۴۴۷
۳۰ نوامبر ۲۰۲۵

شماره
۴ ۵ ۶ ۹
۸ صفحه
۱۰۰۰۰ تومان

دفاع دکتر سریع القلم از بی‌عدالتی سازمان یافته در غرب
همزمان با رفتارهای تحقیرآمیز رئیس‌جمهور آمریکا

منطق رفتار ترامپ در کلام سریع القلم

۷

برزو ارجمند، احسان کرمی و ...

اپوزیسیونی که نه پول دارند نه دیده می‌شوند

فروپاشی شازده‌ها

۲

انتشار سخنان حسن روحانی

۲ روز بعد از تبیین استراتژی وحدت ملی
توسط دل‌سوزان کشور، با مواضعی رادیکال
چه اهدافی را دنبال می‌کند؟

۲

دوقطبی می‌سازم پس هستم

ایران صدر جدول لیگ جهانی هدر دادن منابع

گزارش تحلیلی «فرهختگان» از وضع برخی کالاهای اصلی و مصارف انرژی در کشور ۸

وقت عبور از ملودرام‌های اجتماعی است

مصطفی کیایی، در اکران خصوصی سریال «هزار و یک شب»

۵ به «فرهختگان» گفت:

ابتکار دانشگاه آزاد اسلامی، الگویی برای دانشگاه‌های دولتی شد

طرح نشاط؛ مهمان تازه دروس تخصصی

۴

۱۵۰۰ میلیارد تومان هزینه حفر ۳ چاه عمیق

آبی شورتر از دریا و یک عالمه وعده توخالی

آب ژرف سراب بود؟

۶

وحید آقاپور، بازیگر در گشت‌وگو

با «فرهختگان» از سریال «دشمنان»

برنامه‌های «معمری» و «کارناوال» می‌گویند

به‌آی‌فیلیم پایید و دیدن‌شود امیدوارم سرپرتم

